IN GEVEB A JOURNAL OF YIDDISH STUDIES

דער משפט • The Judgment

by **Joseph Opatoshu**, translation by Moyshe Stewart

In geveb: A Journal of Yiddish Studies (April 2022)

For the online version of this article:

[https://ingeveb.org/texts-and-translations/the-judgment]

דער משפט

The Judgment

Joseph Opatoshu
translated by Moyshe Stewart

Introduction: Born near Mlave, Poland in 1886, Joseph Opatoshu immigrated to the United States in 1907, at the age of 21. He wrote for the Yiddish newspaper *Der Tog* from its founding in 1914 until his death in 1954. While Opatoshu published widely in newspapers and books, this is perhaps his only work specifically written for children.

Der Mishpet was first published in the New York-based *Minikes Peysekh Blat* in 1916. It was later re-published as a monograph illustrated children's book in Warsaw in 1924 and in Buenos Aires in 1952. *Der Mishpet* is a beautiful piece that delves into the underbelly of Jewish society, a world typical for Opatoshu's more well-known prose (such as *A roman fun a ferd-ganef)*.

Der Mishpet is, in some ways, a simple story: a friendship between a young boy and girl who are feeling their first stirrings of romance. The boy, only marginally a member of his family, is adventurous and has great dreams for himself. The girl cares for him when his exploits lead to injury. Embedded within their story is another story about a family of birds, not of a feather, and an assault resulting from that mismatch. Far from a cheery children's tale, *Der Mishpet* is a story of misfits, and the misery brought on by an intolerance of difference.

Although its protagonist isa boy, *Der Mishpet* is also a story in which women play all other significant roles: the mother, the young companion, a local healer, and the river goddess. The boy has no male companions or support: these women are, implicitly, the mainstays of his life. Here again, it is a story of the less-regarded, and we are asked to appreciate their presence and power.

***

I want to sincerely thank the many people who have assisted me in this project: my teacher Michael Wex, who pointed me towards this work; my reading group at the Boston Workers

Circle who helped with a first draft; Sholem Beinfeld, who advised me on the translation; my mother, Tsvia Lichtenstein Stewart, who gave me my first taste of *mame-loshn*; and so many others who have helped me in my studies of Yiddish and literature over the years.

The Judgment

I

Simkha the fisherman, a rough and earthy man, lived near Pinkhas the bookkeeper. Simkha's little house, its straw roof blackened from age, sat right at the mouth of the Zholdevka river, where it threads its way like a twisted staircase between rocky cliffs and tumbles noisily into the Vistula.

Viewed from a distance, the little house seemed to grow right out of the rocks, as if it was bobbing about in the water like a barge, the silver ribbons of the river waves braiding themselves around it.

The fisherman and three of his sons were standing by the river, barefoot, without coats, their pants rolled up above their knees. They were smearing cheese on the inside of two-handled buckets. Standing nearby, mending large, string-net bags, was Simkha's wife. She also was barefoot, strong as a peasant, with a ruddy complexion and a white, three-cornered scarf on her head. Her toes were webbed like a goose's. To keep the buckets from being washed away by the current, the men had placed stones in them. When a bucket filled with fish, they quickly lit pieces of kindling so that the fish would not see a way of escape, and pulled the buckets out of the water. Then they emptied the wriggling fish into the string-net bags and hung the bags from a raft that was tied to the shore with thick ropes.

Sitting on the raft was Simkha's youngest son, Zelik, a boy of about ten years with a wart next to his ear. He was throwing little crumbs into a jar of water in which a golden fish was swimming.

Zelik had grown up in the forest like a wild goat. He would often go missing for days at a time, catching a ride on a salt barge that was floating by and no one in his house would even notice that he was missing. Once, when he hadn't come home for a whole week, his mother mentioned it. Everyone fell silent, and not without good reason. When Zelik was born with the wart next to his ear, his mother was frightened by it and sent for a witch to ward off bad luck.

The witch warned that the little one must be carefully watched over so that the spirit-empress of the Vistula, the holy Wanda, would not claim him as her own.

The fisherman and his sons knew that the stretch of water where they lived required a human sacrifice from time to time or the catch would grow smaller with each passing year. The river always demanded its due and had not yet received it - and so the catch was going badly.

Every time that Zelik went missing for a few days, no one in the house said anything about it, thinking that the river had finally taken its sacrificial victim. And then it would turn out, as if for spite, that the boy would return home. Three times already the Vistula had tossed him back up. Because of all of this, Simkha didn't bother himself too much about his youngest son. Zelik didn't receive a Jewish education and he went around dressed in rags.

"Why are you just sitting around like that, you lazy fool," the fisherman's wife scolded Zelik. "Go to the bookkeeper's house and ask how many fish he needs for the Sabbath."

The boy took his jar with the golden fish and set off into the woods.

Zelik imagined that when he was older, he wouldn't have to bother catching fish with buckets. He would build a raft and catch fish with nets. And when he became rich (and rich he would certainly become) he would buy rubber boots with long leggings, tied up at his waist with a buckle, and a leather jacket to top it off. Then he could stand at the large wheel of his genuine fishing boat.

And he would build a house for himself, with a veranda with real windows, just like the one where Pinkhas lived.

Zelik wondered, should he give the golden fish to Rokhl? She was still angry with him for the second day in a row! It was true, he had chopped off her black cat's tail, but the cat deserved it! When the fish were laying their eggs, she had no right to sneak around and gobble them up!

Yes, he thought, he would give the little fish to Rokhl. It's true, you couldn't find golden fish swimming just anywhere in the river—but it didn't matter. When he grew up, he would catch a whale. He'd skin that whale and from the skin he would sew a swimsuit that covered his whole body, leaving an opening only for his eyes. In that whale-skin swimsuit, with its attached whale fins, he would be able to swim to where the golden fish live. He knew where they lived—deep down in the deepest whirlpools.

But he'd need to remind Rokhl to change the water and throw some crumbs into the jar.

Rokhl sat on the veranda talking to the black cat that lay in a padded basket, its back swollen. "My poor little kitten, it hurts, doesn't it? Don't cry! Mikolai says that it will heal. Because Zelik did this to you, his wart will become big, long like this," she said, spreading out her hands, "so big and so ugly!" Rokhl burst out laughing, "Zelik with a tail on his cheek!"

Zelik appeared unexpectedly, "Rokhl, look, I have a golden fish. Do you want it?" Rokhl turned to him and pouted.

"I'm mad at you!"

"Why are you mad at me?"

"Because you're really mean!"

"I swear, my father made me do it. He told me to catch your cat, put it in a sack, and throw it off the cliff. Splash! Right into the river!"

"And you think you will be forgiven for that? God will punish you! Mikolai says that your wart will grow as long as the chopped-off tail!"

Zelik got worried and touched his cheek. For a moment he imagined that the wart really had gotten longer.

"It's a lie! How much do you want to bet that tomorrow it'll be gone? I have a cure for it."

"What kind of cure?"

"You smear it a few times with dove's blood and it dries up and falls off!"

"Then why don't you do that?"

"Because my mother says it brings good luck and if I get rid of it before I'm thirteen then the good luck goes away."

"And you think you're so lucky now?"

"I sure am! Look, the Vistula has already thrown me back three times. I can even swim in the ocean. My father's been a fisherman a long time and he's still never caught a golden fish. But I know where they live - and you don't!"

"Where do they live?"

"In the whirlpools!"

"Zelik, is it really true that the whirlpools must take someone every year?"

"It sure is! The river takes them to live down there with the golden fish. You know, when I get older I'm going to go down there to the golden fish."

"What if they don't let you come back?"

"They will let me go!"

"What will you do down there?"

"That's where all the treasures of the sea are. I'll fill up my pockets with gold and diamonds and come back here!"

"Will you take me with you?"

"Take you? You're still mad at me!"

"Sure I'm mad!"

"Then I won't take you!"

"So don't take me!"

"Then give me back my golden fish!"

"The golden fish? Why are you so mean, you took my little cat and…"

"I swear to you, I won't ever cut off her tail again!"

"But you already cut it off!"

The old housemaid called from inside the house, "Rokhl, where are you? The food is getting cold."

"I'm coming," Rokhl answered and got up to go.

"Come tomorrow to our house, Rokhl. The storks are already starting to fly back here. Will you come?"

"I'll come," she said, and went into her house.

II

The forest rustled joyously and smelt of the resin of pine trees. Zelik, as suntanned as a gypsy boy, was walking barefoot through the woods, avoiding the trails that others used, striding over the black, swampy, moss-covered earth. He delighted in how the cool, damp earth gave way under his feet and squeaked like well-kneaded dough. He held a key in his mouth and was whistling loudly through it. Rokhl, happy, her cheeks aflame, her shoes and socks in hand, followed along after Zelik.

Sun beams, hiding deep within the forest, suddenly became playful and braided themselves around Rokhl. They stole up behind her, gave her a kiss, sprang back, and then suddenly poured out their silvery light, so bright that Rokhl squinted and let out a joyful squeal.

The birds grew lively, flew up out of the tall grass with a rush of sound, hung in the sky against the flaming sun, and trilled their songs. The forest rustled joyously, smelling of pine resin.

It seemed like there were little bands of fiddlers scattered all over the forest who, becoming tired, ceased playing little by little. The fiddlers noticed that a young couple stood barefoot on the moist earth, hand-in-hand - now the fiddlers themselves felt younger and quickly rubbed the orange resin over their bows. The tall pines, like tightly strung strings, vibrated and hummed quietly, like a distant, quiet sea: Youth! Youth!

***

Leaving the woods, the couple sat down on the bank of the Vistula and began rinsing their muddy feet in its clear waters.

On the other side of the Vistula, wide green meadows stretched out, full of yellow wildflowers.

A white stork with black tail feathers was walking around in the meadow. It looked like he was walking on stilts as he raised high his red feet and proudly tossed back his long neck and his red beak as he swallowed little green frogs with a "kliu, kliu" sound. As the sun came out from behind a cloud and started to warm the earth, the stork stopped and stood still on one leg. He put his red beak and half his head under a wing. He stood there in the green meadow, looking just like a painting.

"Rokhl, you know what would be good?"

"What?"

"Swear to me you won't tell anyone!"

"I swear. I won't!"

"No, forget it, I'm afraid you'll tell!"

"I promise you I won't, Zelik"

"Ok, but remember!" he said, raising his finger to his nose, "You know what I just thought of?"

"What?"

"You'll never guess," he teased.

"Tell me already!" begged Rokhl, taking Zelik by the hand and rubbing her wet foot against his.

"If we could get a goose egg, that would be really good."

"What do we need a goose egg for?"

"I'll put it in the stork's nest and when it hatched it'd be half-stork and half-goose!"

"Will the stork let you get away with that?"

"I'll do it at dawn, when the storks have flown away."

"Zelik, do you know where babies come from? Brayna says that storks bring babies in a basket. But where do all those babies live before that?"

"In the sky."

"But what about when it rains?"

"When it rains? I don't know. They probably hide away when the clouds come down to the Vistula to drink their fill."

"And that stork, the one standing in the meadow, can he bring babies?"

"Sure!"

"Zelik, if I really want one, would the stork bring a baby to me too?"

"Sure!" said Zelik, stretching out his hands, "a whole heap of babies this big!"

A second stork, a bit smaller, with wings so white they looked whitewashed, slowly landed. The male stork was standing in the middle of the field and, as if he was just waking up, yawned, spread wide his wings, and stretched out his long neck. Then he began running around and around the female stork with his head lowered, crying "kli-a, kli-a". Suddenly he stopped and lifted his red, half-open beak in which he was holding a green frog. He looked boastfully at the female stork as if to say: "with me a wife will never die of hunger," and presented the frog to her. She took the frog in her beak, raised her neck and, her eyes opening wide, slowly choked it down - because the frog had very little desire to take a walk down the stork's throat.

The male stork gave the female stork a few love-pecks with his beak, and nestled his head under her wing as if he was looking for something. Then he backed away a bit, flapped his wings, took off and flew little circles, down low, close to the female. He flirted with her with his beautiful curved neck. Usually he was quiet, but now he burst into song, "kli-a, kli-a, k've, kli-a, kli-a, k've"

Zelik came out of the river. "Rokhl, go home and get an egg right now. The stork nest is empty. Quick, put on your shoes!"

Rokhl happily got ready, put on her shoes and sprang up.

"Well," said Zelik, "what are you waiting for?"

"I don't feel like going alone!"

"Ok, I'll go wih you, come on!"

And the children took each other by the hand and ran off into the forest.

III

Excited, Zelik went to the barn where the storks had their nest. He took the egg from Rokhl, held it tightly between his lips, and nimbly, like a cat, began to climb up the earthen wall of the barn.

He caught hold of an overhanging rafter, took a moment to steady himself, and then flung himself onto the roof. The nest sat in an old, wooden harrow, and inside it lay a basket bedded with twigs and grass. A rancid odor of fish, frogs, and chickens smacked Zelik in the face. In the nest lay three large eggs. Zelik took one out and replaced it with the goose egg. He was just about to let himself down from the roof when both storks suddenly appeared, and, wings outstretched, headed straight for him. Zelik would have had just enough time to jump down, but he was so frightened that the storks would peck him to pieces that he just stood stock-still for a moment holding the egg in both hands.

Rokhl cried out, "Zelik, jump down!"

Zelik, expecting to be pecked, covered his face with his hands, curled up in a ball, and started to slide down the steep sloping roof.

The male stork flew at Zelik, stretched out his long neck, and aimed his sharp beak at Zelik's face. Zelik was able to get his face out of the way, but took a peck to his back and fell off the roof like a stone.

The egg splattered and drenched Zelik with its yellow yolk.

Rokhl thought Zelik must surely be dead from the fall and began to pinch herself in distress. She fell on her knees beside him, cradled him in her arms, kissed him and cried, "Zelik, dear, are you hurt? Speak to me! This is all my fault! I should have never brought you that goose egg!"

As Zelik came to from the fall, he felt a pain in his back and remembered that the stork had pecked him there. Rokhl, seeing that blood was oozing out through his jacket, clapped her hands to her head and cried, "Oy, mommy, blood!"

She knelt down again next to Zelik, begging him, "Zelik dear, come to my house! Brayna will put something on it. I promise she won't tell anyone. Come, Zelik!"

She gave him a kiss and burst into tears, "It's all my fault!"

Zelik, seeing that she was crying over him, got really worried, forgot about his pain, and stood up.

"Come Rokhl, let's go down to the river and you can wash the blood off me, ok? Don't cry, it's nothing. I've gotten bigger holes in my head and they all healed up just fine."

"Are you mad at me, Zelik?"

"No!"

"Will you be my friend forever?"

"Sure I will!"

"This is how much I love you!" Rokhl said. She squezed her eyes shut, put her upper arm in her mouth, and bit down so hard that blood ran out onto her teeth.

They fell silent and walked towards the river over thick, dry branches that broke under their feet.

Rokhl, like a little mother, began fussing over Zelik. She took off his jacket, then his shirt, completely forgetting that she shouldn't look at a naked boy. She took off her white apron, dipped it in the river's cool water, and washed Zelik's wound. Zelik got down on all fours, like a wounded animal, and not budging an inch, let himself enjoy being cared for by Rokhl. After she wiped the blood off the wound, she rinsed and wrung out her apron and laid it back on Zelik's wound. Then she led Zelik into the bushes where it was dark, told him to stretch out with his head in her lap, to let the wound stop bleeding.

Zelik obeyed her every command and quickly fell asleep in Rokhl's lap.

Every so often Rokhl would lift up the apron to look at the wound, but it was still bleeding, Rokhl felt a pain in her heart and cried softly to herself. With red, tearful eyes, Rokhl snuggled down into the leaves and she too fell asleep.

IV

The female stork didn't budge off her nest the whole morning. She watched as the little ones started to hatch from the eggs.

The male stork was nervous. He hovered around the nest making strange cries, carrying bits of food in his beak over and again to his mate. Then he would pace some more around the barn with his neck hunched down towards his wings.

The female let out a strange "kliu kliu." The male stopped, spread his wings, and settled down next to the nest.

He became confused for a moment and looked at the female who had lowered her head in shame, as if to plead, "I swear it's not my fault." A tiny gosling had tumbled out of the now-empty eggshell.

The male was shaking in anger. He threw himself at the female and pecked at her feathers with his beak. The female lowered her head even more, drew even closer to the male without defending herself. Everything in her said, "Go ahead and hit me!"

The male stork pecked at the tiny gosling, grabbed its head in his beak, and threw it off the barn roof. He scattered the nest about with his feet and beak. Then he stopped, and now not even looking at the female, flew off.

The female pulled herself together and sharpened her beak on the teeth of the harrow. Now that the male had flown off to denounce her to the flock, she considered herself a lost cause. She raised one foot, sharpened her beak even more vigorously on the harrow, and began to cry. She was convinced that this wasn't her fault, that it was just some unfortunate accident, and that she could explain this to the elders of the flock. She would show them her two other hatchlings, real storks with red feet and red beaks—and she began to cry again.

* * *

Zelik and Rokhl were sitting on the raft.

"You know what, Rokhl?"

"What?"

"Pretty soon I'm going to be able to swim just like a duck!"

"How?"

"I'll slit open the toes of…"

"Zelik, don't you dare do that! Do you hear me, Zelik? If you do, I swear I'll be mad at you forever. *Forever*!"

"So you won't let me! But just hear me out first…"

"I absolutely will not let you do that!"

"Just listen. I'll take the webbing from a goose's foot, put it in the cuts between my toes, attach it in there really good so that it grows inside, and then—"

"And you won't bleed?" Rokhl interrupted him.

"Of course I won't bleed! Ofelo taught me how to cut a toe with a really sharp knife so that it doesn't bleed at all. Her mother is a witch!"

"Aren't you still mad at Ofelo?"

"Sure I'm mad at her! You know, Rokhl, Ofelo has a certain kind of herb that if someone just even licks it they'll fall asleep for a whole day. You don't believe me? I'll swear it's true!"

"Really?" said Rokhl.

They were quiet for a bit.

"Zelik, is it true that Ofelo's mom has shoes made of people's veins?"

"Sure it's true. You know what else, Ofelo's mom can also turn herself into a straw and hide herself in the smallest crack in a wall. She's a real witch!"

The quiet Vistula began to bubble. From the bubbles, ripples formed. The ripples spread out, one swallowing the other, spreading wider and wider, until at last the usually quiet Vistula looked like a frozen crystal mirror, putting everything around it to sleep.

A swallow was flying by and, seeing other swallows by the river, landed to join his flock. He dipped his beak in the river, and the Vistula started to bubble and ripple again.

Zelik told Rohkl that Wanda, the empress of the Vistula, lived in a glass palace under "the black stone." In the hottest days of the summer, when the river is shallow, Wanda and her sisters sit on that black stone and lure little children to them. She had already tried three times to catch Zelik, but he had a magic incantation. When he used it, a fiery ring immediately rose around him and she couldn't reach through.

"Zelik, what does Wanda do with so many children?"

"What does she do with them? She kisses them so long that their souls leave their bodies—and then she devours their little hearts!"

The children watched as a muster of storks flew down and landed on an islet in the middle of the Vistula.

"They're going to a wedding," said Zelik, and turning to Rokhl, "come, let's go there with the rowboat."

Zelik untied the rowboat from the raft. Rokhl looked around, to make sure that no one from the village was watching. Excited, she jumped into the boat.

Rokhl was looking at the sparkling reflections of the ripples, how they folded over and swallowed each other. It dazzled her eyes and she let out a little cry of glee.

They arrived at the islet, beached the rowboat, and stretched out on the grass.

The storks were standing around in a half-circle. An older couple, looking like two eminent citizens with their hands folded behind their backs, strode into the middle of the circle. The male stork flew down holding the dead gosling in his beak, presented it to the older couple, as if to say—here, look at this!

The older couple examined the gosling, sniffed at it, tossed their long necks about, and chattered as storks do. Two of the storks flew away and quickly returned with the mother stork. They delivered her defense to the group. The storks chattered again, arguing heatedly. Then they moved away from the circle and gathered together in one big group. From a distance they looked like a large monster with dozens of bowed heads, standing in the middle of the river and crying, "kliu, kliu, kli-a, kli-a."

The storks surrounded the female. The male stork was the first to approach her. He reached out and pecked his wife right in her head. From all sides now long necks with open beaks came down upon her, feathers flew into the air and the bird was torn to shreds.

***

It had become late. Rokhl was sitting and crying, knowing that she and Zelik were to blame for all of this. Zelik helped her up, "Come, Rokhl, let's go home."

They got into the boat. Dark clouds suddenly started to form from the Vistula. The clouds stood up like walls, like ruins, and the sky turned pitch-black. A lightning bolt lit up the whole river. Rokhl, confused by so much light, unable to see anything, forgot she was in the boat and jumped up. Then came a thunderclap so loud that it sounded like stone mountains being ripped apart. And the downpour became a flood.

Rokhl was no longer in the boat. Zelik threw off his jacket, looked around for her, and dove into the water. But Rokhl was nowhere to be found.

The Vistula was storming.

Black waves, like enraged beasts, foam spitting from their mouths, rose up on their hind legs, howled and threw themselves at Zelik. Fiery ribbons of lightning bolts came from all sides, blinding his eyes. The boat was already far from him, drifting by itself in the Vistula.

A wave enveloped Zelik. He felt lighter and relaxed his body. A palace with green lights was swimming towards him. Wanda hung suspended in the air, wrapped in white lightning. She called him to her and showed him Rokhl. She cast lightning bolts at him—they were like long, thin tongues, and they tickled, kissed and burned him. Now his mother was standing over him, squeezing lemons onto sugar and putting it into his mouth. Suddenly Wanda spread out her water-braids, they got longer and wrapped around him. Like thousands of rushing streams they extinguished the lightning. And he felt good, so very good, and he swam.

דער משפּט

א.

שׂמחה פֿישער, אַ פֿאַרגרעבטער מגושמדיקער ייִד, האָט געוווינט אין שכנות מיט פּנחס „שרײַבער.“ שׂמחהס פּויעריש הײַזל מיטן שטרויענעם דאַך, שוואַרץ פֿון אַלטקייט, איז געשטאַנען בײַם עק פֿון דער זשאָלדעווקע, ווי זי שנײַדט זיך, ווי אַ טרעפּ, צווישן שפּיציקע סקאַלעס און פֿאַלט מיט אַ רויש אין דער ווײַסל אַרײַן. און פֿון דער ווײַטנס האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס הײַזל איז אויסגעוואַקסן פֿון די סקאַלעס, וויגט און שווענקט זיך אין וואַסער, ווי אַ בערלינקע, און אַרום און אַרום פֿלעכטן זיך זילבערנע סטענגעס.

דער פֿישער מיט דרײַ בנים זײַנען געשטאַנען אָן קאַפּאָטעס, באָרוועס, מיט פֿאַרשאַרצטע איבער די קניִען הויזן, און האָבן געשמירט מיט קעז גרויסע צוויי־אויעריקע עמערס. שׂמחהס ווײַב, אַ געזונטע, רויטע ייִדענע, ווי אַ פּויערטע, מיט אַ ווײַס דרײַעקיק טיכל אויפֿן קאָפּ, איז געשטאַנען אַ באָרוועסע, מיט ברייטע צונויפֿגעוואַקסענע, ווי בײַ אַ גאַנדז, פֿינגער און האָט פֿאַרריכט גרויסע, געשטריקטע שאַטקעס. די מענער האָבן אַרײַנגעלייגט שטיינער אין די עמערס, דער שטראָם זאָל זיי נישט אַוועקטראָגן. און אַז אַן עמער איז פֿול געוואָרן מיט פֿיש, האָבן זיי גיך אָנגעצונדן שטיקער קין, די פֿיש זאָלן ניט זען וווּ צו אַנטלויפֿן און האָבן דעם עמער אַרויסגעשלעפּט. די צאַפּלדיקע פֿיש האָט מען אַרײַנגעלאָזט אין די געשטריקטע שאַטקעס און זיי אָנגעהאַנגען אָן אַ פּליט, וואָס איז געשווומען אין וואַסער, צוגעבונדן צום ברעג מיט גראָבע שטריק.

אויף דעם פּליט איז געזעסן שׂמחהס מיזיניק, זעליק, אַ ייִנגל פֿון אַ יאָר צען מיט אַ וואָרצל לעבן אויער, און האָט געוואָרפֿן קרישקעס אין אַ פֿלאַש מיט וואַסער, וווּ אַ גאָלדן פֿישל איז אַרומגעשווומען.

זעליק איז געוואַקסן אין וואַלד ווי אַ ווילדע ציג. אָפּט פֿאַרפֿאַלן געוואָרן אויף עטלעכע טעג, זיך מיטגעכאַפּט מיט אַ בערלינקע זאַלץ, וואָס איז פֿאַרבײַגעשווומען, און אין דער היים האָט ער קיינעם נישט אויסגעפֿעלט. און איין מאָל, אַז ס׳איז דורך אַ וואָך און זעליק איז נישט אַהיימגעקומען, האָט די מוטער געלאָזט פֿאַלן אַ וואָרט. אַלע האָבן געשוויגן. און נישט בחינם! ווען זעליק איז געבוירן געוואָרן מיטן וואָרצל, האָט די מוטער זיך דערשראָקן און געשיקט נאָך דער אַלטער „טשאַראָווניצע“, זי זאָל אים אָפּשפּרעכן.

די מכשפֿה האָט געהייסן דעם קליינעם זייער היטן. אַז נישט, וועט די קייסערין פֿון דער ווײַסל, די הייליקע וואַנדע, אים צונעמען.

און דער פֿישער מיט די בנים האָבן געגלייבט באמונה־שלמה, אַז דאָס שטיק וואַסער, וווּ זיי ווינען, מוז צונעמען אַ מענטש, דען דער פֿאַנג ווערט שוואַכער פֿון יאָר צו יאָר. דאָס וואַסער פֿאָדערט זײַנס – דעריבער גייט זיי אַזוי שלימזלדיק.

און יעדעס מאָל, ווען זעליק איז פֿאַרפֿאַלן געוואָרן אויף עטלעכע טעג, האָבן אַלע געשוויגן און בײַ זיך האָט יעדער געטראַכט, אַז דאָס וואַסער האָט שוין זײַן קרבן. איז, ווי אויף צו להכעיס, דער קליינער יעדעס מאָל צוריקגעקומען. די ווײַסל האָט אים שוין דרײַ מאָל אַרויסגעוואָרפֿן. דעריבער האָט שׂמחה ניט געוואָלט וויסן פֿון דעם ייִנגל, אים ניט געלערנט קיין ייִדישקייט, איז טאַקע זעליק אַרומגעגאַנגען קרועה־בלועה.

„וואָס האָסטו זיך אַוועקגעזעצט, וואָס, בהמה דו?“ האָט די פֿישערין אַ געשריי געטאָן צו זעליקן. „גיי אַריבער צום ׳שרײַבער׳ און פֿרעג וויפֿל פֿיש מען זאָל שיקן אויף שבת.“

דאָס ייִנגל האָט געכאַפּט די פֿלאַש מיטן גאָלדענעם פֿישל און זיך געלאָזט איבערן וואַלד.

זעליק האָט געטראַכט, אַז ווען ער וועט עלטער ווערן, וועט ער נישט כאַפּן קיין פֿיש מיט עמערס. ער וועט זיך אויסבויען אַ פּליט און כאַפּן פֿיש מיט סיטשן. און אַז ער וועט רײַך ווערן (און רײַך ווערן וועט ער געוויס), קויפֿט ער זיך אַ פּאָר גומענע שטיוול מיט לאַנגע כאָלעוועס, וואָס פֿאַרבינדן זיך מיט אַ שנאָל אַזש אונטערן בויך, אַ לעדערן רעקל און ער וועט אַרומפֿאָרן אין די וואַסערן אין אַן אמת פֿישערשיפֿל, מיט אַזאַ גרויס ראָד. דעמאָלט וועט ער זיך אויסבויען פּונקט אַזאַ הויז מיט אַ גלעזערנער וועראַנדע, ווי פּנחס שרײַבער האָט. און טאָמער גאָר אַוועקשענקען דאָס גאָלדענע פֿישל רחלען? זי איז דאָך מיט אים שוין ברוגז דעם צווייטן טאָג! ער האָט איר שוואַרצער קאַץ דעם עק אָפּגעהאַקט. אַ שיינע רייִנע כּפּרה! אַז די פֿיש וואַרפֿן דעם רויגן, דאַרף זי זיך נישט פֿאַרגנבֿענען און אויפֿפּרעסן זיי! יאָ, דאָס פֿישל וועט ער אַוועקשענקען רחלען. אמת, גאָלדענע פֿישלעך וואַלגערן זיך נישט אין דער ווײַסל, נאָר גאָרנישט, ער וועט עלטער ווערן, וועט ער כאַפּן אַ וואַלפֿיש, אים אויסהוילן, זיך אויפֿנייען פֿון דער שופּנפֿעל אַ פּאָר הויזן מיט אַ ראָק צוזאַמען, ווו די בלויזע אויגן זאָלן זיך נאָר אַרויסזען, און ער וועט זיך אַ לאָז טאָן מיט אויפֿגעשטעלטע פֿליספֿעדערן צו די גאָלדענע פֿישלעך. ער ווייסט, אַז זיי וווינען אין די טיפֿסטע קעסלגריבער. ער וועט אָבער רחלען אָנזאָגן, זי זאָל טוישן דאָס וואַסער און אַרײַנוואַרפֿן עטלעכע קרישקעס.

אויף דער וועראַנדע איז געזעסן רחל און זיך אויסגעטענהט מיט דער שוואַרצער קאַץ, וואָס איז געלעגן מיט אַ געשוואָלענעם רוקן אין אַן אויסגעבעטן קאָשיק:

„מײַן אָרעם קעצל! ס׳טוט דיר ווי? נו, וויין נישט! מיקאָלײַ זאָגט, ס׳וועט זיך פֿאַרהיילן. דערפֿאַר וועט זעליקס וואָרצל ווערן אַזוי גרויס, אַזוי גרויס, זעסט, אַזוי!“ און זי האָט צעשפּרייט ביידע הענטלעך – „וועט דאָס זײַן מיאוס“, האָט רחל זיך צעלאַכט, „זעליק מיט אַן עק אויף דער באַק!“

זעליק איז אונטערגעקומען.

„רחל, זעסט, כ׳האָב אַ גאָלדן פֿישל! ווילסט עס?“ רחל האָט זיך אויסגעדרייט און אַראָפּגעלאָזט אַ ליפּ:

„כ׳בין ברוגז!“

„פֿאַר וואָס ביסטו ברוגז?“

„ווײַל ביסט אַ גזלן!“

„אַז דער טאַטע האָט מיר געהייסן, אויף מײַן וואָרט! ער האָט נאָך געהייסן כאַפּן דײַן קאַץ אין אַ זאַק אַרײַן און זי אַראָפּוואַרפֿן פֿון בערגל, אַזוי, פּליוך, אין וואַסער אַרײַן!“

„און מיינסט, ס׳וועט דיר זײַן געשאָנקען? גאָט וועט דיך שטראָפֿן! מיקאָלײַ זאָגט, אַז דײַן וואָרצל מוז ווערן אַזוי גרויס, ווי דער אָפּגעהאַקטער עק.“

זעליק איז אויף אַ מינוט צעמישט געוואָרן, זיך אָנגעכאַפּט פֿאַר דער באַק און אים האָט זיך בעת־מעשׂה מיט אַן אמת אויסגעדאַכט, אַז דער וואָרצל וועט לענגער.

„ס׳איז אַ ליגן! אין ווייַל וועטסטו זיך, אַז מאָרגן האָב איך אים שוין נישט? כ׳האָב אַזאַ מיטל!“

„וואָס פֿאַר אַ מיטל?“

„מע שמירט אים אויס מיט טויבנבלוט עטלעכע מאָל, ווערט ער פֿאַרדאַרט און פֿאַלט אַראָפּ.“

„טאָ פֿאַר וואָס טוסטו עס נישט?“

„ווײַל די מאַמע זאָגט, דער וואָרצל איז מזלדיק און אַז כ׳וועל אים אַראָפּנעמען פֿאַר 13 יאָר, וועט ס׳מזל אַנטלויפֿן.“

„און דו ביסט מזלדיק?“

„אַוודאי, זעסט, מיך האָט די ווײַסל שוין דרײַ מאָל אַרויסגעוואָרפֿן... און כ׳וואָלט אַפֿילו אין ים אויך געקאָנט שווימען! מײַן טאַטע איז שוין אַזוי לאַנג פֿישער און האָט נאָך קיין מאָל קיין גאָלדן פֿישל נישט געכאַפּט. און איך ווייס, ווּ זיי ווינען אויך! און דו ווייסט נישט!“

„ווּ?“

„אין קעסלגריבער!“

„זעליק, ס׳איז אמת, אַז אַ קעסלגרוב מוז יעדעס יאָר צונעמען אַ מענטש?“

„אַוודאי, זיי ווינען דאָרט מיט די גאָלדענע פֿישלעך! דו ווייסט, אַז כ׳וועל עלטער ווערן, וועל איך אַהין זיך אַראָפּלאָזן צו די גאָלדענע פֿישלעך.“

„און אַז זיי וועלן דיך נישט אַרויסלאָזן?“

„זיי וועלן יאָ אַרויסלאָזן!“

„און וואָס וועסטו דאָרט טאָן?“

„ווייסט וואָס, דאָרטן ליגן אַלע ים־אוצרות, וועל איך זיך אָנלייגן פֿולע קעשענעס מיט גאָלד און בריליאַנטן און קומען צוריק.“

„און וועסט מיך אויך מיטנעמען?“

„דיך? אַז ביסט ברוגז!“

„אַוודאי בין איך ברוגז!“

„וועל איך דיך נישט מיטנעמען!“

„טאָ נעם נישט!“

„טאָ גיב מיר אָפּ ס׳גאָלדענע פֿישל!“

„ס׳גאָלדענע פֿישל? טאָ פֿאַר וואָס ביסטו אַזאַ שלעכטער, נעמסט מײַן קעצל און – –“

„אויף מײַן וואָרט, כ׳וועל מער דעם עק נישט אָפּהאַקן!“

„אַז דו האָסט שוין אָפּגעהאַקט!“

„רחל, ווּ ביסטו? ס׳עסן ווערט קאַלט“, האָט די אַלטע דינסט גערופֿן פֿון שטוב אַרויס.

„כ׳גיי שוין“, האָט רחל געענטפֿערט און זיך אויפֿגעשטעלט.

„קום מאָרגן צו אונדז, רחל, באָטשאַנעס זײַנען שוין געקומען צו פֿלִיען, וועסט קומען?“

„כ׳וועל קומען.“

רחל איז אַרײַן אין שטוב.

ב.

דער וואַלד האָט פֿריילעך גערוישט, געשמעקט מיט קאַליפֿאָניע.

זעליק, אַן אָפּגעבערענטער, ווי אַ ציגײַנערל, איז זיך געגאַנגען אַ באָרוועסער איבערן וואַלד, אויסגעמיטן די סטעשקע, ווּ אַלע גייען, געשפּרײַזט איבער דער שוואַרצער, זומפּיקער, מיט מאָך באַוואַקסענער ערד און הנאה געהאַט ווי די קילע, פֿײַכטע ערד צעגייט און פֿידלט אונטער זײַנע פֿיסלעך, ווי גוט אויסגעקנאָטן טייג. דאָס ייִנגל האָט געהאַלטן אַ שליסל אין מויל און געפֿײַפֿט אויף וואָס די וועלט שטייט.

רחל, אַ פֿריילעכע, מיט צעפֿלאַמטע בעקלעך, מיט די שיך און זאָקן אין די הענט, איז דעם ייִנגל נאָכגעגאַנגען.

שטראַלן, וואָס זײַנען געווען באַהאַלטן טיף אין וואַלד, האָבן מיט אַ מאָל גענומען שטיפֿן, זיך פֿלעכטן אַרום רחלען. די שטראַלן האָבן זיך פֿאַרגנבֿעט פֿון הינטן, איר אַ קוש געטאָן, צוריק אָפּגעשפּרונגען און מיט אַ מאָל זי אַ גאָס אָפּ געטאָן מיט אַזאַ זילבערנער ליכטיקייט, אַז רחל האָט אַזש פֿאַרזשמורעט די אויגן און אַרויסגעלאָזט אַ פֿריילעכן קוויטש.

פֿייגל זײַנען געוואָרן לעבעדיקער, זיך אַרויסגעריסן מיט אַ פּאַטשערײַ פֿון טיפֿן גראָז, געבליבן הענגען אַנטקעגן דער צעפֿלאַמטער זון און האָבן זיך צעטרעלט. דער וואַלד האָט פֿריילעך גערוישט, געשמעקט מיט קאַליפֿאָניע.

און עס האָט זיך געדאַכט גלײַך מחנות פֿידל־שפּילער זײַנען צעוואָרפֿן איבערן וואַלד, ווערן אַלץ מידער, הערן ביסלעכווײַז אויף צו שפּילן – האָבן די פֿידל־שפּילער דערזען ווי אַ יונג פּאָרל שטייט האַנט אין האַנט באָרוועסע אויף דער פֿײַכטער ערד, האָבן זיי זיך דערפֿילט ייִנגער, ראַש און ראַשער גענומען רײַבן זייערע בויגנס אָן געל־רויטלעכע שטיקער קאַליפֿאָניע, און די הויכע סאָסנעס, ווי אָנגעצויגענע סטרונעס, האָבן אַ ציטער געטאָן, זיך צעברומט, ווי אַ ווײַטער שטילער ים: יוגנט! יוגנט!

אַרויסגייענדיק פֿון וואַלד, האָט דאָס פּאָרל זיך אַוועקגעזעצט אויפֿן ברעג פֿון דער ווײַסל און גענומען שווענקען אין דעם דורכזיכטיקן וואַסער זייערע בלאָטיקע פֿיסלעך.

אויף דער צווייטער זײַט ווײַסל האָבן זיך געצויגן ברייטע גרינע לאָנקעס, דורכגעוואָרפֿן מיט געלן „כאַבער“.

איבער דער לאָנקע איז אַרומגעגאַנגען אַ ווײַסער בושל מיט אַ שוואַרצן עק. ער האָט געהויבן זײַנע רויטע פֿיס, ווי שטאָלצן, גדלותדיק פֿאַרריסן זײַן לאַנגן האַלדז מיטן רויטן שנאָבל און געשלונגען מיט אַ „קליו־קליו“ גרינע זשאַבקעלעך. און אַז די זון איז אַרויסגעשוווּמען פֿון הינטער אַ וואָלקן און גענומען באַקן, האָט דער בושל זיך אַוועקגעשטעלט אויף איין פֿוס, באַהאַלטן זײַן רויטן שנאָבל מיט אַ האַלבן קאָפּ אונטער אַ פֿליגל און איז אַזוי געבליבן שטיין אויף דער גרינער לאָנקע, ווי אַן אויסגעמאָלטער.

„רחל, ווייסט וואָס וואָלט געווען אַ גוטע זאַך?“

„וואָס?“

„טאָ שווער זיך, אַז וועסט קיינעם נישט דערציילן!“

„אָסור נישט!“

„גיי, כ׳האָב מורא, וועסט יאָ דערציילן!“

„אויף מײַן וואָרט, נישט, זעליק!“

„געדענק!“ און זעליק האָט אויפֿגעהויבן אַ פֿינגער צו דער נאָז. „ווייסט וואָס מיר איז אײַנגעפֿאַלן?“

„וואָס?“

„דו וועסט נישט טרעפֿן!“ האָט זיך זעליק צעלאַכט.

„זאָג שוין!“ האָט רחל זיך געבעטן, אָנגענומען זעליקן בײַ אַ האַנט און געריבן איר נאַס פֿיסל אָן זײַנס.

„דו ווייסט, ווען מיר קריגן אַ גענדזן איי, אוי, וואָלט דאָס געווען גוט!“

„צו וואָס דאַרפֿסטו אַ גענדזן איי?“

„כ׳וואָלט עס אַרײַנגעלייגט אין נעסט צו די באָטשאַנעס, וואָלט אַרויסגעקומען אַ האַלבער באָטשאַן און אַ האַלבע גאַנדז.“

„און דער באָטשאַן וועט דיך צולאָזן?“

„כ׳וועל עס פֿאַר טאָג אַרײַנלייגן, וועןביידע פֿלִיען אַוועק.“

„זעליק, דו ווייסט ווער עס ברענגט קליינע קינדער? ברײַנע זאָגט, אַז אַ באָטשאַן ברענגט אַ קליין קינד אין אַ קאָשיקל. ווּ ווינען אַלע קינדער?“

„אין הימל!“

„און אַז ס׳רעגנט?“

„אַז ס׳רעגנט? כ׳ווייס נישט! מסתּמא באַהאַלטן זיי זיך, ווען די וואָלקנס גייען אַראָפּ צו דער ווײַסל זיך אָנטרינקען.“

„און דער באָטשאַן, וואָס שטייט אויף דער לאָנקע, קען ברענגען קליינע קינדער?“

„אַוודאי!“

„זעליק, און אַז איך וועל שטאַרק וועלן, וועט דער באָטשאַן מיר אויך ברענגען אַ קינד?“

„אַוודאי!“ און זעליק האָט אויסגעשטרעקט די הענט. „אַזאַ באַרג מיט קינדער!“

אַ צווייטער בושל, עטוואָס אַ קלענערער, מיט אַ ווײַסן פֿליגל, ווי אַן אָפּגעקאַלכטער, האָט זיך פּאַמעלעך אַראָפּגעלאָזט. דער „ער“, וואָס איז געשטאַנען אין מיטן דער לאָנקע, האָט זיך ווי אויסגעטשוכעט, צעשפּרייט די פֿליגל, פֿאַרריסן דעם לאַנגן האַלדז, זיך פֿונאַנדערגעגענעצט און גענומען לויפֿן אַרום און אַרום דער „זי“ מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ און געשריגן –“קליאַ־קליאַ“. דער „ער“ האָט זיך אָפּגעשטעלט, אויפֿגעהויבן זײַן רויטן, עטוואָס צעעפֿנטן שנאָבל, ווּ ער האָט געהאַלטן אַ גרין זשאַבקעלע, ווילעריש געקוקט אויף דער „זי“, ווי ער וואָלט געזאָגט: „בײַ מיר וועט שוין אַ ווײַב נישט שטאַרבן פֿון הונגער“, און עס איר אַרונטערגעטראָגן. בשעת די „זי“ האָט זיך געקרעקט, געהויבן דעם האַלדז, געגלאָצט מיט די אויגן און געשלונגען דאָס זשאַבקעלע, וואָס האָט זייער קיין חשק ניט געהאַט צו מאַכן אַ שפּאַציר איבערן בושלס גרגרת, האָט דער „ער“ איר עטלעכע מאָל פֿון ליבשאַפֿט וועגן אַ פּיק געטאָן מיטן שנאָבל, אײַנגענורעט זײַן קאָפּ צו איר אונטערן פֿליגל און עפּעס געזוכט. ער האָט זיך צוריקגעזעצט, גענומען פּאַטשן מיט די פֿליגל, איז געפֿלויגן נידעריק אַרום דער „זי“, האָט געמאַכט חנדלען מיטן בייגיקן, קלוגן האַלדז און דער תּמיד שטילער פֿויגל האָט זיך צעזונגען: „קליאַ־קליאַ־קווע, קליאַ־קליאַ־קווע!“

זעליק איז אַרויס פֿון וואַסער.

„גיי שוין אַהיים, רחל, און ברענג אַן איי, איצט איז דאָס נעסט ליידיק, גיכער, טו אָן די שיך!“

רחל האָט אַ פֿריילעכע אָנגעטאָן די שיך, זיך געפֿילט באַקוועמער און אַ שפּרונג געטאָן.

„נו, וואָס גייסטו נישט?“ האָט זעליק געפֿרעגט.

„כ׳פֿויל זיך אַליין!“

„וועל איך מיט דיר מיטגיין, קום!“

און די קינדער, אָננעמענדיק זיך פֿאַר די הענטלעך, זײַנען שפּרינגענדיק פֿאַרשווּנדן אין וואַלד.

ג.

זעליק איז אַ פֿריילעכער צו צו דער סטאָדאָלע, ווו די בושלען האָבן געהאַט דאָס נעסט, האָט גענומען פֿון רחלען דאָס איי, עס צוגעהאַלטן מיט די ליפּן און לײַכט, ווי אַ קאַץ, גענומען קלעטערן אויף דער גלײַכער ליימענער וואַנט.

ער האָט זיך אָנגעכאַפּט פֿאַר אַן אָפֿענער קראָקווע, געוואַרט אַ ביסל, ווי ער וואָלט געזוכט דאָס גלײַכגעוויכט און זיך אַ וואָרף געטאָן מיטן קערפּער אויפֿן דאַך. דאָס נעסט איז באַשטאַנען פֿון אַן אַלטער, הילצערנער בראָנע. אין דער בראָנע איז געלעגן אַ קויש, אויסגעבעט מיט גראָז און צווײַגן. אַ טוכלער ריח פֿון פֿיש, זשאַבעס און הינדלעך האָט זעליקן אַ שלאָג געטאָן אין פּנים אַרײַן. אין דעם נעסט זײַנען געלעגן דרײַ גרויסע אייער. זעליק האָט אַרויסגענומען אַן איי, אַרײַנגעלייגט אָנשטאָט דעם דאָס גענדזענע און געוואָלט זיך אַראָפּלאָזן פֿון דאַך, ווי ביידע בושלען האָבן זיך מיט אַ מאָל באַוויזן און זיך געטראָגן מיט צעשפּרייטע פֿליגל גלײַך אויף זעליקן. זעליק האָט נאָך צײַט געהאַט אַראָפּצושפּרינגען, נאָר ער האָט זיך אַזוי דערשראָקן, די בושלען זאָלן אים נישט צעפּיקן, אַז ער איז געבליבן אַ רגע שטיין מיט דעם איי אין ביידע הענט.

„זעליק, שפּרינג אַראָפּ!“

זעליק האָט זיך אײַנגעקאָרטשעט, פֿאַרשטעלט דאָס פּנים מיט ביידע הענט, ווי איינער וואָס דערוואַרט קלעפּ, און גענומען זיך אַראָפּגליטשן פֿון משופּעדיקן דאַך.

דער „ער“, דורכפֿליִענדיק, האָט אויסגעצויגן זײַן לאַנגן האַלדז, זיך פֿאַרמאָסטן מיט זײַן שאַרפֿן שנאָבל זעליקן אין פּנים אַרײַן. זעליק האָט אויסגעמיטן דעם בושלס שנאָבל, געכאַפּט אַ פּיק אין דער פּלייצע און איז אַראָפּגעפֿאַלן פֿון דאַך, ווי אַ שטיין. דאָס איי האָט זיך צעשפּריצט און אָפּגעגאָסן זעליקן מיט אַ געלער פֿליסיקייט.

רחל האָט געמיינט, אַז זעליק איז געוויס טויט פֿון דעם קלאַפּ, האָט זי זיך גענומען אויסקנײַפּן שטיקער פֿלייש, געפֿאַלן לעבן זעליקן אויף די קניִען, אים אַרומגעכאַפּט מיט ביידע הענטלעך, גענומען קושן און זיך צעוויינט:

„זעליקל, טײַערער מײַנער, ס׳טוט דיר וויי, זאָג? אַלץ בין איך שולדיק! צו וואָס האָב איך געבראַכט דאָס איי?“

אַז זעליק איז פֿון דעם קלאַפּ געקומען, האָט ער דערפֿילט אַ ווייטיק אין דער פּלייצע און זיך דערמאָנט, אַז דער בושל האָט אים אַ פּיק געטאָן. רחל, דערזעענדיק, אַז פֿון רעקל רינט בלוט, האָט זי זיך אַ כאַפּ געטאָן פֿאַרן קעפּל.

„אוי, מאַמעשי, בלוט!“

און זי האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט לעבן זעליקן אויף די קניִען און אים גענומען בעטן:

„זעליקל, טײַערער מײַנער, קום צו אונדז, ברײַנע וועט דיר עפּעס צולייגן, זי וועט, אָסור, קיינעם נישט דערציילן, וועסט זען, כ׳בעט דיך, זעליקל, קום!“

זי האָט אים אַ קוש געטאָן און זיך צעוויינט:

„אַלץ איבער מיר!“

זעליק, זעענדיק, אַז מען וויינט איבער אים, האָט ער זיך מיט אַן אמת דערשראָקן, פֿאַרגעסן אָן דעם ווייטיק און זיך אויפֿגעשטעלט.

„קום, רחל, מיר וועלן צוגיין צום וואַסער, וועסטו מיר אָפּוואַשן דאָס בלוט, גוט? וויין נישט, מיר וועט גאָרנישט זײַן! כ׳האָב שוין געהאַט גרעסערע לעכער אין קאָפּ און ס׳האָט זיך אויסגעהיילט.“

„ביסט בייז, זעליק?“

„ניין!“

„ווילסטו מיר זאָלן אייביק זײַן חבֿר?“

„אַוודאי וויל איך!“

„זעסט, כ׳האָב דיך אַזוי ליב –“ האָט רחל געזאָגט און געכאַפּט איר הענטל איבער דעם עלנבויגן אין מויל אַרײַן, פֿאַרקוועטשט די אויגן און אַ שטאַרקן ביס זיך געטאָן, אַז אַלע אירע ציינדלעך, פֿאַרלאָפֿענע מיט בלוט, האָבן זיך אַרויסגעפּרעסט.

זיי האָבן געשוויגן, זײַנען געגאַנגען איבער די דיקע, טרוקענע צווײַגלעך,וואָס האָבן זיך געבראָכן אונטער זייערע פֿיסלעך, זײַנען געגאַנגען צו דער ווײַסל.

רחל, ווי אַ קליינע מאַמע, האָט זיך גענומען פּאָרען אַרום זעליקן. זי האָט אים אויסגעטאָן דאָס רעקל, דערנאָך האָט זי אַראָפּגעצויגן דאָס העמדל, זיך אין גאַנצן פֿאַרגעסן, אַז מ׳טאָר ניט קוקן אויף אַ נאַקעטע ייִנגל, זי האָט גענומען איר ווײַס פֿאַרטעכל, עס געטונקען אין קאַלט וואַסער און אַרומגעווישט זעליקן די וווּנד. זעליק איז געלעגן אויף אַלע פֿיר, ווי אַ פֿאַרווווּנדעט חיהלע, האָט זיך קיין ריר נישט געטאָן און הנאה געהאַט, וואָס רחל פּאָרעט זיך אַרום אים. און אַז זי האָט די וווּנד אַרומגעווישט, האָט זי אויסגעוואַשן איר פֿאַרטעכל, עס גוט אויסגעדרייט, אַרויפֿגעלייגט עס זעליקן אויף דער וווּנד, זיך פֿאַרקליבן מיט אים צווישן קוסטעס, אין שאָטן, און אים געהייסן זיך אויסציִען מיטן פּנים אויף איר שויס, אַז די וווּנד זאָל זיך עטוואָס צוטריקענען.

זעליק האָט געפֿאָלגט און איז גלײַך אַנטשלאָפֿן געוואָרן בײַ רחלען אויפֿן שויס.

רחל האָט יעדע ווײַלע אונטערגעהויבן דאָס פֿאַרטעכל – געקוקט, צי די וווּנד פֿאַרטריקנט זיך. די וווּנד אָבער האָט געבלוטיקט, האָט רחלען פֿאַרקוועטשט אונטערן הערצל און זי האָט זיך שטיל צעוויינט. און אַ פֿאַרוויינטע, מיט רויטע פֿאַרלאָפֿענע אויגן, האָט רחל אײַנגענורעט איר קעפּל צווישן די בלעטער און איז אײַנגעשלאָפֿן.

ד.

די בושליכע איז אַ גאַנצן פֿרימאָרגן ניט אָפּגעטראָטן פֿון איר נעסט – האָט געקוקט, ווי דאָס קליינוואַרג פּיקט זיך פֿון די אייער.

דער „ער“ איז געווען צעטראָגן, האָט געשוועבט איבערן נעסט מיט מאָדנע אויסגעשרייען, געבראַכט יעדעס מאָל דער „זי“ עפּעס אין מויל אַרײַן און געשפּרײַזט אַרום דער סטאַדאָלע גיך, מיט אַן אײַנגעקאָרטשעטן האַלדז צווישן די פֿליגל.

די „זי“ האָט אַרויסגעלאָזט אַ מאָדנעם „קליו־קליו“. דער „ער“ האָט זיך צוגעזעצט, צעשפּרייט די פֿליגל און געזעסן בײַם נעסט. ער איז אויף אַ רגע ווי צעטומלט געוואָרן, געקוקט אויף דער „זי“, וואָס האָט אַראָפּגעלאָזט פֿאַרשעמט דעם קאָפּ, ווי זי וואָלט זיך געבעטן: „אַז כ׳בין אויף מײַן וואָרט ניט שולדיק.“ אַ קליין גענדזעלע האָט זיך אַרויסגעקײַקלט פֿון דער אויסגעגעסענער שאָל פֿון אַן איי. דער בושל האָט דערפֿילט, ווי אַלץ אין אים נעמט זיך טרייסלען און ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויף דער „זי“, געפֿליקט מיטן שנאָבל אירע פֿעדערן. די „זי“ האָט נאָך טיפֿער אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, זיך נאָך נענטער צוגערוקט צום „ער“ און זיך נישט געווערט. אַלץ אין איר האָט זיך געבעטן: „שלאָג בעסער!“

דער בושל האָט אַ פּיק געטאָן דאָס קליינע גענדזל מיטן שנאָבל, עס געכאַפּט פֿאַרן קעפּל און עס אַ שלײַדער אַראָפּ געטאָן פֿון דער סטאַדאָלע. ער האָט גענומען צעוואַרפֿן מיטן שנאָבל און מיט די לאַפּעס דאָס נעסט, מער זיך נישט אַרומגעקוקט אויף דער „זי“, איז געשטאַנען אַ ווײַלע און אַוועקגעפֿלויגן.

די „זי“ האָט זיך אויסגעגלײַכט, גענומען שאַרפֿן אָן די ציין פֿון דער בראָנע איר שנאָבל און געטראַכט, אַז זי איז אַ פֿאַרלוירענע, אַז דער „ער“ איז געפֿלויגן זי פֿאַרמסרן פֿאַר דער סטאַדע.

די „זי“ האָט אויפֿגעהויבן איין פֿוס, גענומען שטאַרקער שאַרפֿן איר שנאָבל אָן דער בראָנע און זיך צעוויינט אויף איר שטייגער. זי איז געווען זיכער, אַז דאָס איז נישט איר שולד, אַז אַן אומגליק איז איר געשען, אַז זי וועט זיי דערציילן, די עלטסטע פֿון דער סטאַדע... זי וועט זיי ווײַזן די צוויי קינדער, עכטע בושלעך, מיט רויטע לאַפּקעס און רויטע שנעבעלעך... און זי האָט זיך ווידער צעוויינט.

***

זעליק מיט רחלען זײַנען געזעסן אויף דעם פּליט.

„דו ווייסט, רחל?“

„וואָס?“

„פֿון הײַנט אָן וועל איך קאָנען שווימען פּונקט ווי אַ קאַטשקע.“

„ווי אַזוי?“

„כ׳וועל זיך אויפֿשנײַדן די פֿינגער פֿון –“

„זאָלסט עס נישט טאָן, הערסט, זעליק! כ׳וועל, אויף מײַן וואָרט, אייביק מיט דיר זײַן ברוגז, אייביק!“

„אַז דו לאָזסט נישט! הער מיך אויף אַפֿריִער אויס!“

„אַוודאי לאָז איך נישט!“

„זעסט, כ׳וועל נעמען די הײַטלעך פֿון גענדזענע לאַפּקעס, זיי אַרײַנמאַכן צווישן מײַנע פֿינגער, זיי פֿעסט אַרומבינדן, ביז זיי וועלן זיך אײַנוואַקסן און דערנאָך...“

„און בלוט וועט נישט גיין?“ האָט אים רחל איבערגעריסן.

„אַוודאי וועט נישט גיין! אָפּעלאָ האָט מיך אויסגעלערנט זיך צעשנײַדן אַ פֿינגער מיטן שאַרפֿסטן מעסער און ס׳זאָל קיין בלוט נישט גיין, איר מאַמע איז דאָך אַ מכשפֿה!“

„דו ביסט דאָך ברוגז מיט אָפּעלאָן?“

„אַוודאי בין איך ברוגז! די ווייסט, רחל, אָפּעלאָ האָט אַזאַ גראָז, אַז מען טוט עס אַ לעק, שלאָפֿט מען אַ גאַנצן מעת־לעת. גלייבסט נישט? אויף מײַן וואָרט!“

„האָט זי!“

זיי האָבן אַ ווײַלע געשוויגן.

„זעליק, ס׳איז טאַקע אמת, אַז אָפּעלאָס מאַמע גייט אין שיך פֿון מענטשלעכע אָדערן?“

„אַוודאי. דו ווייסט, אָפּעלאָס מאַמע קאָן ווערן אַ שטרוי אויך, זיך באַהאַלטן אין קלענסטן שפּעלטל! זי איז דאָך אַן אמתע מכשפֿה!“

די שטילע ווײַסל האָט זיך געבלעזלט. פֿון די בלעזלעך זײַנען געוואָרן קרײַזן. די קרײַזן זײַנען זיך צעוואַקסן, האָבן אײַנגעשלונגען איינער דעם צווייטן, זײַנען געוואָרן גרעסער און גרעסער און די תּמיד רויִקע ווײַסל, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ קרישטאָלענער שפּיגל, איז ווי פֿאַרגליווערט געוואָרן, אײַנגעשלעפֿערט אַלץ אַרום.

אַ שוואַלב האָט דורכגעפֿלאַטערט, דערזען אין וואַסער נאָך שוואַלבן, האָט ער פֿון היימלעכקייט וועגן זיך אָפּגעשטעלט, אײַנגעטונקט דאָס שנעבעלע, און די ווײַסל האָט זיך אויף דאָס נײַ צעבלעזלט.

זעליק האָט דערציילט, אַז אונטערן „שוואַרצן שטיין“, אין אַ גלעזערנעם פּאַלאַץ וווינט וואַנדע, די קייסערין פֿון דער ווײַסל. זומער, אין די גרויסע היצן, ווען די ווײַסל ווערט פֿלאַך, פֿאַרקלײַבט זיך וואַנדע מיט אירע שוועסטער אויפֿן שטיין און פֿאַרנאַרן צו זיך קליינע קינדער. זי האָט שוין אים אויך דרײַ מאָל געוואָלט כאַפּן, האָט ער אָבער אַזאַ שפּרוך, אַז ער זאָגט אים, וואַקסט גלײַך אויס אַ פֿײַערדיקע רייף און זי קאָן צו אים נישט צו.

„זעליק, און צו וואָס דאַרף וואַנדע אַזוי פֿיל קינדער?“

„צו וואָס זי דאַרף זיי? זי קושט זיי אַזוי לאַנג, ביז די נשמה גייט זיי אויס און דעמאָלט עסט זי אויף זייערע הערצלעך!“

די קינדער האָבן דערזען, ווי אַ מחנה בושלען קומען אָנצופֿליִען, לאָזן זיך אַראָפּ אויף דער „קעמפּע“, וואָס געפֿינט זיך אין מיטן דער ווײַסל.

„דאָס גייען זיי פּראַווען אַ חתונה“, האָט זעליק געזאָגט און זיך געווענדט צו רחלען, „קום, מיר

וועלן צופֿאָרן מיטן שיפֿל.״

זעליק האָט אָפּגעבונדן פֿון דער פּליטע די לאָדקע. רחל האָט זיך אַרומגעקוקט צי קיינער פֿון די היימישע זעט זיי נישט און איז אַ פֿריילעכע אַרײַנגעשפּרונגען אין שיפֿל.

רחל האָט געקוקט, ווי די קליינע קרישטאָלענע וועלן פֿאַלדעווען זיך, שלינגען אײַן איינער דעם צווייטן, בלענדן די אויגן, איז זי פֿריילעכער געוואָרן און אַרויסגעלאָזט אַ מאָדנעם קוויטש.

זיי זײַנען אַרויס אויף דער „קעמפּע״, אַרויסגעשלעפּט דאָס שיפֿל און זיך אויסגעצויגן אויפֿן גראָז.

די בושלען האָבן זיך אויסגעשטעלט אין אַ האַלבן קרײַז. אַן עלטערע פּאָר, ווי צוויי חשובֿע באַלעבאַטים מיט פֿאַרלייגטע הענט, האָבן געשפּאַנט אין מיטן קרײַז. דער „ער״ איז געקומען צו פֿלִיען, געהאַלטן דאָס טויטע גענדזל אין שנאָבל, עס אונטערגעטראָגן דער עלטערער פּאָר – נאַ, זעט!

די עלטערע בושלען האָבן דאָס גענדזל באַטראַכט, באַשמעקט, געוואָרפֿן מיט זייערע לאַנגע העלדזער, געגאָדערט אויף זייער שטייגער און צוויי בושלען זײַנען אַוועקגעפֿלויגן.

באַלד זײַנען די בושלען צוריקגעקומען מיט דער „זי״. די שלוחים האָבן מיט „קליו־קליאַ, קליו־קליאַ״ איבערגעגעבן דער „זי״ס טענות. די בושלען האָבן זיך ווידער צעגאָדערט, זיך געקאָכט, אַרויס פֿון קרײַז, זיך צונויפֿגעשטופּט אין איין קופּע און פֿון דער ווײַטנס האָט זיך געדאַכט, אַז אַ ברייטבייניק פֿאַרזעעניש מיט צענדליקער בויגיקע קעפּ שטייט אין מיטן דער ווײַסל און שרײַט „קליו־קליו, קליאַ־קליאַ!״ – –

די בושלען האָבן אַרומגערינגלט די „זי״. דער „ער״ איז דער ערשטער צו, דערלאַנגט זײַן ווײַבל אַ פּיק גלײַך אין קאָפּ אַרײַן און פֿון אַלע זײַטן האָבן זיך לאַנגע העלדזער מיט אָפֿענע שנאָבלס געטראָגן צו איר, פֿעדערן האָבן זיך געדרייט אין דער לופֿטן און דער פֿויגל איז צעריסן געוואָרן אויף שטיקלעך.

***

עס איז געוואָרן שפּעט. רחל איז געזעסן און געוויינט, געוווּסט, אַז זי מיט זעליקן זײַנען אין אַלעם שולדיק. זעליק האָט זי אויפֿגעהויבן:

„קום, רחל, מיר וועלן אַהיימפֿאָרן.״

זיי זײַנען אַרײַן אין שיפֿל. שווערע וואָלקנס האָבן זיך מיט אַ מאָל גענומען שנײַדן פֿון דער ווײַסל, זיך אַוועקגעשטעלט, ווי ווענט, ווי חורבֿות, און עס איז געוואָרן שטאָק פֿינצטער. אַ בליץ האָט אָנגעצונדן די גאַנצע ווײַסל. רחל איז צעטומלט געוואָרן פֿון צו פֿיל ליכטיקייט, האָט נישט געזען, פֿאַרגעסן, אַז זי איז אין שיפֿל, און איז אויפֿגעשפּרונגען. האָט אַ קראַך געטאָן אַ דונער, גלײַך מען וואָלט שטיינערנע בערג צעריסן, און ס׳האָט אַ גאָס געטאָן אַ מבול.

רחל איז מער אין שיפֿל נישט געווען. זעליק האָט אַראָפּגעוואָרפֿן דאָס רעקל, געזוכט רחלען, זיך אַראָפּגעלאָזט אונטערן וואַסער – רחל איז נישטאָ.

די ווײַסל האָט געשטורעמט.

שוואַרצע וואַלן, ווי צערייצטע חיות, מיט שוים אויף די מײַלער, האָבן זיך אויפֿגעשטעלט אויף די הינטערשטע פֿיס, געריעוועט, זיך געוואָרפֿן אויף זעליקן. און פֿון אַלע זײַטן האָבן בליצן, ווי פֿײַערדיקע סטענגעס, אים געבלענדט די אויגן. דאָס שיפֿל איז שוין געווען ווײַט פֿון אים, זיך געטראָגן אַליין איבער דער ווײַסל. אַ וואַל האָט אים אײַנגעהילט, און זעליק האָט דערפֿילט, אַז ס׳ווערט אים גרינגער, האָט ער אָפּגעלאָזט הענט און פֿיס און דערזען ווי אַ פּאַלאַץ מיט גרינע פֿײַערלעך שווימט צו אים. וואַנדע, אײַנגעהילט אין ווײַסלעכע בליצן, בלײַבט הענגען אין דער לופֿטן. זי רופֿט אים צו זיך, ווײַזט אים רחלען, שיקט צו אים בליצן, און די בליצן, ווי לאַנגע צונגען, ווערן אַלץ דינער. די בליצן קיצלען, קושן, ברענען, און זײַן מאַמע שטייט איבער אים, קוועטשט ציטרין אויף צוקער און לייגט אים אין מויל אַרײַן. און מיט אַ מאָל צעשפּרייט וואַנדע אירע וואַסערדיקע האָר, די האָר ווערן לענגער, וויקלען אים אַרום און, ווי דורך טויזנטער רינעס, שטראָמט וואַסער, פֿאַרלעשט די בליצן און ס׳ווערט אים אַזוי גוט, אַזוי גוט און ער שווימט.